

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ข้อมูลพื้นฐานและความหมาย

ภายหลังจากที่มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนฉบับที่ ๒ และปฏิญญาว่าด้วยการเร่งรัดจัดตั้งประชาคมอาเซียน ๒๐๑๕ อันประกอบด้วยประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยทั้ง ๓ ประชาคมนี้ถือเป็นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาคมอาเซียนนั้นเป็นประชาคมที่สมบูรณ์และมั่นคง ในปัจจุบันประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนับว่าเป็นประชาคมที่ได้รับความสนใจมากที่สุดจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หากพิจารณาโดยความหมายกว้างจะพบว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การรวมตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อให้เศรษฐกิจของภูมิภาคแข็งแกร่งมากขึ้น การรวมตัวนี้จะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การค้า การลงทุน และตลาดในภูมิภาคนั้นขยายตัวขึ้น อีกทั้งจะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีอำนาจในการต่อรองและแข่งขันทางเศรษฐกิจในทางระหว่างประเทศมากขึ้น เกิดการลดการพึ่งพาสถานในประเทศอื่นๆ นอกกลุ่มเมื่อมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้นประเทศสมาชิกก็จะมีรายได้มากขึ้นอันจะส่งผลให้พลเมืองอาเซียนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มประเทศในภูมิภาคแต่อาเซียนไม่ได้มีเป้าหมายที่จะค้าขายกันในภูมิภาคแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามเป้าหมายที่จะรวมตัวของอาเซียนจะเชื่อมโยงเข้ากับเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคและเศรษฐกิจโลกด้วย

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

นับแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๕ การขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในคาบสมุทรอินโดจีน ส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเริ่มวิตกกังวลว่าประเทศของตนจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ประเทศสมาชิกจึงต้องร่วมมือกันต่อสู้กับภัยคุกคามดังกล่าวร่วมกัน ในปี ๑๙๗๖ สมาชิกอาเซียนจึงได้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๑ ขึ้น โดยมีการออกปฏิญญาสมานฉันท์แห่งอาเซียน เพื่อยืนยันความร่วมมือในด้านความมั่นคงของอาเซียน รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนด้วย ซึ่งจากปฏิญญาดังกล่าวนั้นได้ส่งผลให้เกิดความพยายามให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น อย่างไรก็ตามแรงผลักดันที่เป็นจุดเริ่มต้นที่แท้จริงในความร่วมมือทางเศรษฐกิจนั้น คือ การริเริ่มจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ในปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ประเทศสมาชิกอาเซียนเห็นว่า ความ

เข้มแข็งทางเศรษฐกิจนั้นเป็นดั่งขี้เสถียรภาพและความมั่นคงในทางระหว่างประเทศ จากนั้นก็มีความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจอาเซียนมากขึ้นเรื่อยๆ อาทิ กรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (AIA) กรอบความตกลงทางการค้าบริการของอาเซียน (AFAS) จนกระทั่ง ในปี ค.ศ. ๒๐๐๒ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ณ กรุงพนมเปญ นายโก๊ะจ๊กตง นายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์เสนอแนวคิดให้จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเหมือนกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ณ เมืองบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เหล่าผู้นำอาเซียนก็ได้มีความเห็นพ้องต้องกันที่จะรวมตัวทางเศรษฐกิจและก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้นก็เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์จากปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนฉบับที่ ๒ และปฏิญญาเชบูว่าด้วยการเร่งรัดจัดตั้งประชาคมอาเซียน ๒๐๑๕ นั้นเอง

เป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เป้าหมายหลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น โดยหลักแล้วมีขึ้นเพื่อเป็นการขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศอาเซียน ซึ่งจากแนวความคิดของอาเซียนที่ได้สร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้น ก็เพื่อให้เป็นภูมิภาคที่มีการเคลื่อนที่อย่างอิสระทั้งสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานที่มีฝีมือ โดยมีเป้าหมายสู่การเป็นภูมิภาคที่เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน การพัฒนาไปในแนวทางนี้จะเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในทางการค้าระหว่างประเทศและเป็นการช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาให้สามารถได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาคไปพร้อมๆ กัน การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้เศรษฐกิจในอาเซียนดีขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นภายในภูมิภาค อันทำให้โอกาสและทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศนั้นมีมากขึ้น และขนาดของตลาดอาเซียนนั้นจะเป็นตลาดที่ใหญ่อันดับต้นๆ ของโลก ยิ่งไปกว่านั้นเมื่ออาเซียนพัฒนาเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันก็จะเป็นจุดแข็งที่ทำให้ต่างชาติมาลงทุนในภูมิภาคมากขึ้น อันก่อให้เกิดผลดีกับพลเมืองอาเซียนโดยตรง เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นพลเมืองอาเซียนก็จะเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเมื่อรวมกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประชาคมการเมืองและความมั่นคงและประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนก็จะเป็นภูมิภาคที่มีความแข็งแกร่งและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อันเป็นความมุ่งประสงค์ตามกฎบัตรอาเซียน

โครงสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้กำหนดครอบคลุมถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ๔ ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน : เป็นการทำให้อาเซียนนั้นมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน การย้ายเงินทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงาน มีฝีมืออย่างเสรี ซึ่งนำไปสู่การใช้กฎระเบียบทางการค้าอย่างเดียวกันทั้งหมด ในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น ในด้านมาตรฐาน คุณภาพ อัตราภาษี การจัดมาตรการกีดกันการค้าต่างๆ เป็นต้น

๒. การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง : เป็นการเพิ่มขีดจำกัดทางการค้าในเวทีการค้าโลกของอาเซียน ซึ่งอาเซียนนั้นก็ได้ออกนโยบายต่างๆออกมาเพื่อตอบสนองแผนงานในข้อนี้ เช่น เรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองผู้บริโภค การส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (โทรคมนาคม) การจัดระบบการค้าให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรม เป็นต้น

๓. การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน : เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและช่องว่างทางเศรษฐกิจสำหรับประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียน อันเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการขยายตัวของธุรกิจ SMEs โครงการริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI) อันเป็นการให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิก

๔. การเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ : เป็นการเน้นและประสานนโยบายเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค โดยการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เช่น อาเซียนกับจีน อาเซียนกับเกาหลี อาเซียนกับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เป็นต้น เพื่อให้เครือข่ายการผลิตและตลาดภายในภูมิภาคอาเซียนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในส่วนอื่นๆของโลก

แต่อย่างไรก็ดีการรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบันนั้นก็ยังมีอุปสรรคอยู่ไม่น้อย ทั้งปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการ เช่น เกิดจากเรื่องความล่าช้าในการให้สัตยาบันของประเทศสมาชิกในเรื่องต่างๆ ความล่าช้าในการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศเพื่อรับรองข้อกำหนดต่างๆของอาเซียน อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสนธิสัญญาและข้อตกลงที่มีสภาพบังคับไม่ชัดเจน กระบวนการยุติข้อพิพาททางเศรษฐกิจที่ขาดความน่าเชื่อถือและขาดผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้หากพิจารณาจากภาคเอกชน

จะพบว่าประชาชนยังขาดการมีความรู้สึกร่วมกันในการเป็นประชาคมอาเซียนซึ่งอาจเกิดจากการที่ภาคประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือให้ข้อเสนอแนะอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมของอาเซียนนั้นจะส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำประเทศหรือข้าราชการระดับสูง โดยปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ เราสามารถจัดการแก้ไขได้ หากว่า ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันโดยคิดถึงเศรษฐกิจของภูมิภาคเป็นหลัก อันจะทำให้ เศรษฐกิจในภูมิภาคนั้นเติบโต และเป็นตลาดที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกต่อไปในอนาคต
